

Främja likabehandling

Arbetet med skolans värdegrund kan beskrivas med hjälp av perspektiven *om*, *genom* och *för*. Barn och elever utvecklar i arbetet med värdegrunden kunskaper om mänskliga rättigheter och demokrati. Värdegrundsarbetet sker också *genom* exempelvis de demokratiska arbetsformer och det positiva arbetsklimat som ska råda i verksamheterna. I detta arbete utvecklar barn och elever förmågor som behövs *för* att aktivt kunna verka i ett demokratiskt samhälle. Perspektiven möjliggör en helhetssyn som bidrar till att värdegrunden och kunskapsmålen integreras i utbildningen.

I den inledande delen av modulen introduceras skolans uppdrag att arbeta med både kunskaper och värden samt för elevers trygghet och välbefinnande. Modulen syftar till att bidra till en ökad samsyn bland personalen om hur detta hänger ihop och kan praktiseras i det dagliga arbetet. I varje moduldelen får ni:

- inhämta kunskaper
- diskutera med kollegor eller självreflektion
- genomföra en aktivitet
- följa upp aktiviteten
- möjlighet att fördjupa er.

Innehållet i modulen Främja likabehandling kan med anpassningar användas av samtliga skolformer samt av all personal. För att texterna ska vara enkla att läsa står inte alla skolformer eller kompetenser alltid med, istället hänvisas genomgående till skolan samt till personal, lärare och till elever. Modulen genomförs med fördel tillsammans med kollegor, men kan också genomföras på egen hand.

Del 2. Arbeta med normer

I den här delen beskrivs hur ett normmedvetet förhållningssätt kan vara ett stöd i skolans uppdrag med att hålla ihop arbetet med kunskaper och värden och hur det kan bidra till att främja elevers välbefinnande.

Exkluderande normer kan bidra till att elever får olika förutsättningar i undervisningen. Men skolan kan också vara en plats som bryter mot begränsande normer. När läromedel och skolmiljö speglar och bekräftar olika behov, erfarenheter, identiter och sätt att vara kan vi skapa ett utrymme för elever där lärande, ny kunskap och förståelse får stå i centrum.

Förutom att stödja i det dagliga pedagogiska arbetet och hjälpa skolpersonal att uppfylla skolans demokratiuppdrag kan normmedvetenhet också bidra till att förebygga diskriminering och kränkande behandling. Detta genom att exempelvis låta frågor som rör sexuella trakasserier, rasism eller annan intolerans få ta plats i undervisningen och i utbildningen som helhet, och tillsammans med eleverna problematisera och diskutera hur olika normer påverkar dem.

Ytterligare en del i arbetet utifrån ett normmedvetet förhållningssätt handlar om att reflektera över den egna positionen och vad vi som skolpersonal tar med oss in i verksamheten.

Del 2: Moment A – individuell förberedelse

Ta del av materialet och för gärna anteckningar medan du läser, tittar eller lyssnar. Anteckna sådant du tycker är särskilt intressant, viktigt eller förvånande. Notera tankar om hur du, utifrån materialet, kan utveckla din undervisning. Anteckningarna bildar underlag för de diskussioner du ska föra med dina kollegor i moment B.

Introduktion till materialet

Läs sidan 33–39 i kapitlet Det främjande arbetet, i "Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling". I texten beskrivs hur skolans personal, med medvetenhet om de normer som finns i samhället och i skolan, kan bidra till en inkluderande och öppen utbildning.

I filmen "Normer och normmedvetenhet" berättar undervisningsrådet Ingrid Essegård om vad ett normmedvetet förhållningssätt kan innebära och exempel på hur det kan praktiseras i skolan. I filmen berättar också några lärare och skolledare om hur de tolkar och tillämpar läroplanens skrivningar i sina skolor.

Som fördjupning kan ni välja att ta del av ett samtal om maskulinitetsnormer.

Material

Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling (Skolverkets webbplats)
Filformatet kan inte skrivas ut.

Normer och normmedvetenhet
Filformatet kan inte skrivas ut.

Del 2: Moment B – kollegialt arbete

Diskutera

Utgå i diskussionen från era reflektioner och det ni antecknat när ni tagit del av materialet i moment A. Ha gärna materialet tillgängligt om ni tillsammans vill läsa någon del av texten igen. Om ni vill kan ni också använda diskussionsfrågorna som stöd för samtalet. När ni talar om frågorna så klargör också vilka kunskaper och erfarenheter ni grundar era svar på.

Frågor för reflektion och diskussion:

- Vilka normer och värden är viktiga i er skola? För vem är de viktiga? Varför?
- Hur gör ni för att skapa ett tillitsfullt klimat i personalgruppen så att det känns tryggt att synliggöra normer och värden i skolan som kanske inte överensstämmer med skolans värdegrund, men som kan påverka arbetet på skolan?
- I filmen pratar rektor Anna Öjehagen om risken med att vissa perspektiv, som till exempel kön eller etnicitet, får ta större plats än andra. Hur gör ni för att undvika det?

Planera aktivitet

Planera en aktivitet att genomföra tillsammans utifrån era diskussioner och det material ni tagit del av i moment A. Ni kan välja ett av exemplen nedan.

Exempel 1

I frågan ovanför har ni diskuterat vilka normer och värden som är viktiga i er skola. Välj ett sammanhang, till exempel: rastaktiviteter, hur man betar sig i matsalen, hur skolan bjuder in vårdnadshavare till föräldramöte och undersök hur dessa normer gestaltas och förmedlas i det sammanhanget. Diskutera och ge konkreta exempel.

Exempel 2

Ta del av metodmaterialet Hbtq, normer och makt från Forum för levande historia. Materialet finns tillgängligt på nätet. Övningen är utformad för att genomföras med elever, men kan med fördel också utföras av personalen.

Gör en bildsökning på följande ord, ett i taget: par, kärlek, snygg, resa...

Diskutera: Vilka normer synliggörs? Vad blir osynligt?

Tänk gärna på både vilka konstellationer, vilka personer/kroppar som visas och vad det kan säga om normer kring kroppsstorlek, hudfärg, sexuell läggning, könsuttryck, funktionalitet, ålder, klass och kön. Undersök också på vilket sätt personerna gestaltas. Vad gör de? I vilka situationer befinner de sig?

Del 2: Moment C – aktivitet

Genomför aktiviteten som ni tillsammans planerat i moment B. För gärna anteckningar, antingen under aktiviteten eller direkt efteråt. Notera vad som fungerade, vad som inte fungerade och vad du fick syn på. Ta med dina anteckningar som underlag till moment D.

Del 2: Moment D – gemensam uppföljning

I detta moment gör ni en gemensam uppföljning där ni diskuterar den genomförda aktiviteten i moment C och sammanfattar era tankar.

Diskutera

Utgå från era reflektioner och anteckningar från moment C. Beskriv och diskutera med varandra hur genomförandet av aktiviteten fungerade och hur kunskaper och förmågor utvecklades.

- Vad hände under aktiviteten? Dela med er av erfarenheterna och det ni uppmärksammade.
- Hur kan ni använda erfarenheterna från det ni nu prövat i undervisningen och i utbildningen i stort?

Fördjupning

Del 2: Fördjupning

Skolverket

Normer kopplade till kön kan ibland begränsa individer och bidra negativa beteendemönster. I den här podden samtalar lärarna Tommys Krantz och Omar Azzawi om hur deras skolor valt att arbeta med normer kopplade till maskulinitet, som ett sätt att främja en trygg skolmiljö.

Material

Transkribering av samtalet om maskulinitetsnormer

Podd: Samtal om maskulinitetsnormer (Soundclouds webbplats)
Filformatet kan inte skrivas ut.

Maskulinitetsnormen 004.mp3

[00:00:01] Det här är en podcast från Skolverket.

Sandra Charléz [00:00:03] Hej och välkommen till den här podden som ska handla om kön- och maskulinitetsnormer. Normer finns överallt i samhället och påverkar oss på många sätt. I dag ska vi prata om normer kopplade till maskulinitet, alltså om de sociala förväntningar som finns på pojkar och män utifrån deras kön. Vilka normer är viktiga att värna och när riskerar normerna att snarare vara destruktiva, hämmande och ibland rent av bidra till våld? Med i studion har jag Tommy Krantz, matematik och SO-lärare från Kvarnhagskolan i Botkyrka. Välkommen!

Tommy Krantz [00:00:48] Tack så mycket!

Sandra Charléz [00:00:49] Och Omar Azzawi, lärare i NO och engelska ifrån Kassmyraskolan i Botkyrka. Välkommen du också!

Omar Azzawi [00:00:54] Tack, tack.

Sandra Charléz [00:00:56] Och du som lyssnar, välkommen till vårt samtal. Jag heter Sandra Charléz. Tommy och Omar, kan ni ge några exempel på hur maskulinitetsnormer kan ta sig uttryck?

Omar Azzawi [00:01:05] Ja, maskulinitetsnormen kan vara förväntningar som att vara stark, modig, heterosexuell och inte visa känslor. Barn har sina förebilder, ibland från de närmaste i omgivningen. Det kan vara, när jag växte upp, det var min pappa, det var grannarna, pojkar som man såg upp till i klubben. Sen tittar man på film och lyssnade på musik, så de kunde var också skådespelare som Arnolds Schwarzenegger.

Sandra Charléz [00:01:32] En manlig man, ordentligt?

Omar Azzawi [00:01:35] Exakt. Så hade man, jag lyssnade på Tupac som kom där sent 90-talet. Den här generationen som jag brukar kalla screen-agers tittar mer på till exempel KSI, Jake Paul, Logan Paul och Andrew Tate som man hör ganska mycket om just nu. Och alla de här har ju en gemensam nämnare och det är den här maskulinitetsnormen.

Sandra Charléz [00:01:56] Tommy?

Tommy Krantz [00:01:58] Ja, de här sexistiska kränkande orden som förekommer både inom musiken och inom idrottsvärlden och som barnen och eleverna tar med sig in i skolvärlden och de kommer från äldre syskon. De skapar en väldig oreda. Man samtalar inte utan man försöker skapa sig en position i den hierarki som finns på den plats man vistas, för man är inte trygg i grunden. Det är oftast skojbråk som urartar. Det är ironi och sarkasm som man inte är säker på vart det leder bland barnen som då skapar ett utrymme för dem som har en stark position att ta ännu mera plats. Det är också vanligt förekommande att man pratar om varandras föräldrars yrken, vad man jobbar med och hur man jobbar med det. Är du fattig, då är man svag. Då finns det fattiga yrken och då är det i regel kvinnodominerade yrken inom vård och omsorg. Och där speglar ser maskulinitetsnormen igenom på ett väldigt tydligt sätt. För när man då skapar en diskussion med eleverna, om du skulle jobba på en fabrik och tillverka en penna eller om du skulle ta hand om din mormor. Vem utav dem värdesätter du mest?

Sandra Charléz [00:03:13] Just det.

Tommy Krantz [00:03:14] Då blir svaret, ja det är klart en ska ta hand om varandra.

Sandra Charléz [00:03:18] Kan ni exempel på normer som kan vara viktiga att värna om?

Tommy Krantz [00:03:22] Det finns ju ett antal förebilder som vi tidigt möter i livet. Som Bamse och Janne Långben och de här, som är män också men som är män på ett helt annat sätt. Vi kan ju ta de figurerna och Långben som är empatisk och Bamse som säger "bara för att jag är stark så behöver jag vara snäll". Så finns det tydliga budskap där. Och att vara känslomässigt

närvarande i sig själv och öppen och våga möta omgivningen i sin känsla. Vara omtyckt för den man är. Där finns det goda förebilder.

Sandra Charléz [00:03:59] Omar vad säger du?

Omar Azzawi [00:04:01] Jo men alltså, att hålla upp dörren, någonting som är väldigt artigt, det kan anses som en maskulinitetsnorm att hålla upp dörren för någon som är äldre, att ställa sig upp för någon som är äldre, för någon som är gravid.

Sandra Charléz [00:04:15] Men om vi går in på det lite mer problematiska med machonormen, maskulinitetsnormen. Vilka normer tycker ni är problematiska och som ni möter i ert arbete?

Omar Azzawi [00:04:26] Ja, alltså det finns två normer vi är i särskilt behov av att jobba med i Botkyrka och det är enligt det som vi har gått igenom i kränkingsrapporterna i år. Det är heteronormen och vithetsnormen. Vi har flera kränkningar incidenter där barn har blivit utsatta på grund av etnicitet och sexuell läggning. Heteronormen går hand i hand med maskulinitetsnormen. Det är förväntningar på att alla är hetero och de avvikande är när man är bisexuell eller homosexuell. Avviker man från heteronormen anses det automatiskt som att man avviker från maskulinitetsnormen och det är också en norm vi kommer att fördjupa oss inom i skolan. Även vithetsnormen behandlas, som innebär att normen att vara ljus och allt som är mörkare är avvikande. Studier påvisar att mörka killar får stå ut med fler och fler kränkningar än de som är ljusa.

Sandra Charléz [00:05:27] Jag har förstått att ni på era respektive skolor jobbar väldigt aktivt med de här frågorna, men att ni också arbetar på lite olika sätt. Hur arbetar ni och hur kommer det sig att ni arbetar på olika sätt? Vill du börja Tommy.

Tommy Krantz [00:05:40] Vi arbetar enligt en metod som är våldspreventiv. Där vi samlas lärare en gång i månaden enligt ett fastställt program och en metod, som är uppdelad på olika punkter. Till exempel maskulinitetsnormer där vi då diskuterar och problematiserar, hittar lösningar utifrån lågstadie- och mellanstadie-perspektiv. Vi tar upp case som har varit i respektive klass och så diskuterar vi med en handledare och så kommer vi fram till olika metoder och svar och lösningar som vi tar med oss ut i klasserna. Och så jobbar vi med dem en tidsperiod, en månad ungefär, sen kommer vi tillbaks så har vi uppföljning. Och diskuterar vi därifrån.

Sandra Charléz [00:06:22] Och ni Omar?

Omar Azzawi [00:06:25] Vi använder ungefär samma metod. Vi arbetar systematiskt med maskulinitetsnormen både i och utanför klassrummet. Vi utgår ifrån upplevelsebaserat lärande, ett upplevelsebaserat lärande hjälper eleverna att kunna känna igen sig själva, det som sägs i klassrummet. Genom att få se filmer om maskulinitetsnormer, göra rollspelsövningar, försöka sätta sig in i andras roller, de som finns i klassrummet, föra diskussioner om deras vardag. Sen försöker jag också involvera mina egna erfarenheter kring maskulinitetsnormen. Jag har varit en del av maskulinitetsnormen. Jag har försökt avvika från maskulinitetsnormen genom att agera aktivt och visa känslor, för att någon har blivit utsatt. Sen måste jag dra ett exempel. Då var det så här, en incident där en pojke kom in och var superarg. "Omar jag får inte vara med och spela. Spela vad? Spela fotboll. Ok men kom in, kom in, sätt dig". Och de, det är inte ofta vi får det här tillfället kom in sätt dig, man har tid, man går oftast en lektion hela tiden. Jag vet inte om du känner det också Tommy?

Tommy Krantz [00:07:38] Jo.

Omar Azzawi [00:07:39] Då hade jag tid, så jag satte mig ner och verkligen tog mig tid. "Vad var det som var problemet, berätta. De lät mig inte spela". Och det är väldigt svårt för mig och se det här att han inte fick spela. Och då berättade han "Jag fick inte vara etta väljare. Tänk om jag blir vald tvåa eller trea eller sist. Vad ska de andra tänker om mig?" Och jag blev ställd för att jag har upplevt det när jag var yngre, det var alltid några som valde alltid först de andra men jag förstod inte varför, jag förstod inte psykologin och han förklarade för mig den här psykologin och det trillade och jag kunde verkligen prata med honom, ge honom verktyg så att han kunde vara i passagerarsätet ibland och inte behöva styra varje gång. Och det var väldigt, väldigt lugnande för

honom att inte känna sig ensam. Sen utöver det så fick jag delta i fotbollsplanen en vecka och jag märkte direkt att det är en tydlig hierarki, längst ner är tjejerna. Så vi fick dela in grupperna lite annorlunda än vanligt, att de här etta och två väljare, man får komma på andra tips.

Sandra Charléz [00:08:46] Jätteintressant! Vilket tydligt exempel du visar på där. Kan ni berätta om några utmaningar och framgångar som ni har mött i skolan?

Tommy Krantz [00:08:57] Utmaningarna för oss har handlat om att bryta mönster, beteendemönster och få varje enskild individ i de här grupperna att känna att jag har ett ansvar för mina egna känslor. För att vara empatisk och gå in på djupet, vad betyder det ordet för mig? Vad innebär det att våga öppna upp och vara sårbar. Inte att kunna ta en snyting utan att kanske ställa frågan "Oj, hur känner du dig? Hur mår du?" När jag ser någon som är ledsen eller jag råkade säga någonting, det kan bara flyga ur en ibland. Man är, man är på dåligt humör och så säger man någonting. Att kunna stanna upp och känna av. Där har vi kommit ganska långt känns det, hos oss.

Sandra Charléz [00:09:41] Och vad riskerar man då om man gör det? För då bryter man ju mot den här maskuliniteten, vad riskerar killarna i skolan.

Tommy Krantz [00:09:48] Det man riskerar är ju att hamna utanför den här gruppen. Och att de börjar titta och att man själv hamnar och blir föremål för de här kränkningarna. Och jobbar man inte parallellt med att stärka självkänslan då, så kommer den resan att vara väldigt jobbig och där har ju vi vuxna ett enormt ansvar att hjälpa till, oavsett plats. Man kan sitta och prata i matsalen när man äter mat om sådana saker. För då tänker man inte på samtalet i sig, utan bara är mottaglig som en social samvaro. Och då kan man sitta med fler av de här killarna, utan att de tänker på det.

Sandra Charléz [00:10:24] Ja just det, det är smart. Omar, vad har ni för för utmaningar men framgångarna vill vi också höra om såklart.

Omar Azzawi [00:10:32] Det är uppenbart att vissa pojkar är obekväma att genomföra övningar som är kopplade till machonormen. Vissa känner igen sig själva, andra känner sig direkt utsatta för det. Och då hänvisar vi till något som heter "Tryggare rum" som är en del av det här programmet som vi följer. Där vi sätter olika spelare, olika regler som vi följer och några av de här reglerna får vi vuxna hjälpa till med. Som till exempel att vissa blir jätteobekväma, att man får delta i själva diskussionen genom att bara lyssna aktivt. Eller ibland när det är riktigt jobbigt, då får de gå ut utanför klassrummet och då vet resten av arbetslaget, då är det någonting som känns jobbigt och då fångar vi upp den här eleven som går ut. Och jag har faktiskt ett till exempel som jag har stött på och då var det en pojke som visste att vi skulle prata om normer och dess konsekvenser, som är ett pass som ingår i det här programmet. Och då uttryckte han direkt så här "Nej Omar, jag vill inte vara med" och verkligen sa emot. För han visste att vi ska prata om det här macho och han var en del av det här machonormen. Jag bad honom delta i tystnad.

Sandra Charléz [00:11:46] Han fick bara sitta med?

Omar Azzawi [00:11:48] Ja. Och är det superjobbigt, då får du kliva av. Och då satt han och han börjar märka att hans kompisar, hans killkompisar började delta och gav jättebra synpunkter. Då valde han helt plötsligt att delta också i det här. Och direkt när passet var slut, det är lite klyschigt, men han kom fram till mig och bare "Omar, när ska vi ha nästa pass?" Så han fick äntligen prata om de här känslorna som han har och det är det som vi är ute efter, att prata om känslor så att vi kan bryta de här normerna. Och vi påminner ofta om, dessa normer skapas av oss i grupp, men de kan också brytas av oss i grupp och det trycker vi på konstant i skolan.

Sandra Charléz [00:12:27] Statistik visar att pojkar och män står för merparten av våldet i samhället, men är också offer för fysiskt våld i hög utsträckning. Och forskningen ger också en ganska samstämmig bild av våldet som en del i den sociala processen det är att växa upp till man. Kan ni ge något konkret exempel på när ni kan behöva gå in och agera vid en situation där det förekommer våld kopplat till maskulinitet?

Omar Azzawi [00:12:55] Ja, alltså skojbråk är någonting som är klassiskt.

Sandra Charléz [00:12:58] Ja det har ni nämt flera gånger.

Omar Azzawi [00:13:00] Det kan vara allt från att den starkaste tacklade den svagaste och det har vi alla sett när vi var yngre. Och det sker oftast i fotbollsplanen men utöver det här så sker det mycket hemma. För de här generationerna är ständigt uppkopplade, online. Det här skojbråket fortsätter även hemma, det tar aldrig slut. Och oftast när vi tar de här diskussionerna med de här pojkarna som har varit dumma mot någon annan pojke. "Varför gör ni så?" Och då säger de helt enkelt att "Det var bara skoj, det var bara skoj". Klassiskt svar som de brukar ha och de uttryck som oftast nämns är i de här chattrummen som sker hemma, de homofobiska uttryck.

Sandra Charléz [00:13:44] Som ett sätt att trycka ned, då är man inte i normen?

Omar Azzawi [00:13:48] Ja, och det som är lite jobbigt det är att de här pojkarna är ledsna innan, redan innan första lektionen har startat. Och för mig, mitt tips till andra lärare, fånga upp det här innan första rasten. För de här pojkarna som behöver gå ut och ha en rast och veta att några är arga på dem. De kommer ha klump i magen. De kommer säkert ha klump i magen resten av dagen men det är viktigt att fånga upp det och fånga upp det direkt. Koppla in vårdnadshavarna så att de är medvetna så att resultaten sker snabbare. Att vi arbetar i skolan och de arbetar hemma.

Sandra Charléz [00:14:26] Tommy vad ser ni, eller du på din skola?

Tommy Krantz [00:14:29] Ja, de är lite på samma sätt som Omar beskriver här att, det är viktigt att fånga upp det i början på dagen, innan skoldagen börjar. Nu som Omar också beskriver så är man ju uppkopplad, barnen uppkopplade på telefoner, datorer och det tar man med sig in i skoldagen och det skapas konflikter som startar utanför men som eskalerar när man kommer in och har sin identitet i gruppen i skolutrymmena.

Omar Azzawi [00:14:55] Ja alltså vi pratar om, det är bra att du säger det Tommy, vi pratar om att det är viktigt att vara aktiv åskådare, att vara förändringsagent, att kliva emellan ibland och bara säga "det här är någonting fel". Eller bara gå till en vuxen och berätta det, för den som är taskig tycker säkert det är jättejobbigt att vara taskig, den behöver en annan roll.

Sandra Charléz [00:15:15] När man jobbar med de här frågorna, går det att mäta hur framgångsrik man är i ett sånt här arbete? Kan man se några effekter?

Tommy Krantz [00:15:25] Ja mäta kan man göra, där finns det ju kränkingsrapporter på olika sätt som man kan se och man ser vad de innehåller och det går att kategorisera.

Sandra Charléz [00:15:33] Så man har en noll-mätning. Vi började arbeta på det här, då såg det ut så och nu så har det förändrats. Och vad ser ni då, nu när ni jobbat med det här i en tid?

Omar Azzawi [00:15:45] Alltså när man tittar på kränkingsanmälningarna då är det så här att man ser att vissa platser i skolan, som till exempel fotbollsplanen, där maskulinitetsnormer används flitigt bland pojkarna, för att det är pojkarna som vill vara där oftast. Där syns det tydligt att det börjar sjunka ner, det börjar bli mindre och mindre. Och trots att det har blivit enklare att skriva dessa incidentrapporterna, det är ju i våran skolplattform så det är inte svårt längre. Det är superbra men ett annat sätt och arbete med det här, det är individnivå tycker jag. Att markera en elev som man vet att den här utövar maskulinitetsnormen och följa upp. Prata med den här eleven, bygga broar med hemmet så att man är på två plan. Att man är inte bara i skolan men även hemma och följer upp det här. Beröm när det behövs, när den här eleven gör någonting bra men även ge tips när eleven gör mindre bra saker. Att man inte skäller ut, man ger eleven tid att utvecklas.

Sandra Charléz [00:16:51] Vilka effekter har ni sett över tid på din skola, Tommy?

Tommy Krantz [00:16:55] Vi har uppmärksammat dels det här med incidentrapporter också, kränkingsanmälningarna har minskat i antal. Inte för att man inte skriver utan det är snarare att man är mer uppmärksam. Samtidigt har vi ju observerat, vi är många vuxna ute på rasterna, vi

även inomhus och vi observerar, som Omar är inne på vilket jag tror är jättebra. Vi förstärker det positiva beteendet och tar med oss in i klassrummen och berättar Jag såg det här på fotbollsplan. Det var två stycken som krocka och i stället får gå upp och skrika på varann så kramade man om varann och så spelar man vidare. Eller man leker kull och så snubblar man och man klappar om varandra på ett empatiskt sätt och att man uppmärksammar och berättar i klassrummet inför klasserna så att alla blir medvetna om att oj, vi gör så här och vi kan det här och nu är vi på väg. Det har vi sett. Det har blivit mycket, mycket mer av sånt.

Sandra Charléz [00:17:47] Vad fint. Vi närmar oss slutet på den här podden, men jag tänkte ge er chansen att ge några tips till andra kollegor som vill jobba mot destruktiva maskulinitetsnormer. Vill du börja Omar?

Omar Azzawi [00:18:00] Absolut, att ge pojkarna tid om de behöver det. De har säkert svårt att bryta alla förväntningar som förväntas av dem och alla befinner sig i olika resor. Vi behöver möta dem i deras resa. Erbjud alternativ genom att berätta hur de ska agera, inte berätta vad de har gjort fel. Hur ska de agera. Berätta att du kommer ha kontakt med dem hemma. Oftast så använder dem normer för att få uppmärksamhet och då kan man istället ge uppmärksamhet genom beröm och andra saker.

Sandra Charléz [00:18:33] Tommy, vad vill du skicka med till kollegor runt om i landet? Alla lyssnar nu på dig.

Tommy Krantz [00:18:38] Jag tänker att kontinuiteten är jätteviktig, att vi inte ger upp utan ibland så tar de emot, gör det. Och då är det viktigt att vi har varandra som kollegor och att vi stämmer av att vi har högt i tak och att vi kommer ihåg varför vi är där, för elevernas skull och att alla ska få vara i skolan och kunna må bra. Det är viktigt också tror jag, att arbeta i flera miljöer samtidigt. För barnen och eleverna vistas inom idrottsvärlden, inom olika former av föreningar. Det kan ha musik, teater och de tar med sig allt det här. Och att den samverkan, tillsammans med vårdnadshavarna är också väldigt värdefull när vi jobbar. För det är ingen resa som vi gör på 1, 2, 3 år, vi pratar kanske 5, 10 år. Man har stora syskon som påverkar en och kan vi påverka dem tillsammans på ett positivt sätt genom de här olika, mycket bra initiativen så tror jag att då är vi på rätt väg.

Sandra Charléz [00:19:38] Det får avsluta det här samtalet. Stort tack för att ni kom hit och delade med er av era erfarenheter, Tommy och Omar.

Tommy Krantz [00:19:46] Tack så mycket!

Omar Azzawi [00:19:46] Tack, tack!

Sandra Charléz [00:19:47] Vill du som har lyssnat läsa mer om hur du kan arbeta för att främja likabehandling i skolan så gå in på www.skolverket.se. Tack för att du har lyssnat!